HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שירי מצוה. מצוה שהיא שירים שאינה עיקר לעכב כפרה אעפ"כ חשובה היא לעכב את הפורענות: **שהרי תנופה שירי מצוה היא.** ואינה מעכבת כדתניא בתורת כהנים ומייתינן לה בגמרא דיומא (דף ה.) לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם אלא שאם עשאה לתנופה שירי מצוה שעשירה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו לא עשה מן המובחר וכיפר כלומר אעפ"כ כיפר שאין צריך להביא קרבן אחר: **וכן לולב.** מוליך ומביא מעלה ומוריד: **ממטי ליה.** מוליך: **ומייתי.** מביא: **גירא בעייה דסטנא.** הרי זה לחץ בעייו של שטן שרואה בעייו שאין בו כח לנתק מעליו עול מצות: **ולאו מלתא היא.** אין נכון לומר כן: **לאיגוריי.** שיתגרה בו שטן שהוא יצר הרע וישאינו לתעות מעל קונו וימסור עצמו על הדבר: **מתני' יטול על שלחנו.** אם שכח ולא נטל קודם אכילה צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב: **גמ' אם הפחילו אין מפסיקין.** גבי תפלת המנחה תנן לה במסכת שבת לא ישב אדם לפני הספר ולא יכנס לא לאכול ולא לדון ואם התחילו קודם המנחה ומשכה סעודתם והגיע זמן המנחה אין מפסיקין אין צריכין להפסיק סעודתן ולהתפלל: **הא דאיכא שהות ביום.** התם בדאיכא שהות להתפלל אחר שיגמרו סעודתם ומתני' דהכא בדליכא שהות שתמשך סעודתו עד שתחשך: **ומאי קושיא.** דתפלה אלולב דאיצטריך רב ספרא לשנויי עלה דלמא תרוייהו בדאיכא שהות וגבי לולב מפסיקין דמדאורייתא היא אבל תפלה דרבנן: **אלא אי קשיא.** דאיצטריך רב ספרא לשנויי היא גופה קשיא לולב אלולב ריש"א דקתני מפסיק וסיפא משמע ימתין אם ירצה שהרי יש לו שהות כל היום: **דלמא מצוה לאפסוקי.** שמא ישכח ויפשע: **אלא אמר ר' זירא לעולם.** כי איצטריך רב ספרא לשנויי משום קושיא קמייתא איצטריך: **מתני' מקרין אותו.** כך היו נוהגין אחד קורא את ההלל ומוציא את הרבים ואם היה עבד או אשה או קטן הואיל ואין מחויב בדבר אין מוציא את המחויב מידי חובתו הלכך עונה אחריו כל מה שהוא אומר: **ואבא לו מאירה.** אלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחים כאלה: **עונה אחריו הללויה.** על כל דבר שהוא אומר והכי קתני לה במסכת סוטה (דף ג:) כיצד אמרו ישראל שירה בים כגדול המקרא את ההלל והם עונין אחריו הללויה משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והם אומרים אשירה לה' אלמא דעל כל דבר ודבר קאמר דעונין הללויה: **לפול.** כל פסוק ופסוק ונהגו כן מפני שיש פרשה שכולה כפולה הודו תחלה וסוף יאמר גם אלשה פעמים קראתי יה עניני במרחב יה ה' לי ה' לי טוב לחסות טוב לחסות סבבוני סבובי דחה דחיתני ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' ימין ה' לא אמות ולמות לא נתני פתחו לי שערי זה השער וגו' אבל מאודך ולמטה אינו [1] (כופל) והיינו דאמרינן לקמן (דף לט.) מוסיף לכפול מאודך ולמטה: **גמ' באמת אמרו.** כל באמת הלכה היא ואין חולק בדבר: **בן מברך לאביו.** ברכות המזון משהגיע לחינוך לחייב מדרבנן ובמסכת ברכות פרק מי שמתו (דף כ:) מוקים לה כגון שלא אכל אביו אלא כזית או כביצה דהוי שיעורא דרבנן דמדאורייתא לא מיחייב עד דשבע דכתיב ואכלת ושבעת וברכת הלכך אתי מדרבנן ומפיק מדרבנן: **שאשתו ובניו מברכין לו.** דודאי מחמת שלא למד הוא:

הלכתא

שירי מצוה דאורייתא כדאמרי' פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע ברייש נזיר (דף ג:) שהוא מדרבנן אין הוא מדרבנן דדרים לאסור על היין מצוה כיין הרשות וקאמרינן מאי היא קידושא ומבדלתא מושבע ועומד הוא ומשני קידוש עצמו דאורייתא ואפ"ה א"ר יוסי ברייש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מפסיקין ופסקינן התם הלכה כר' יוסי בע"ש וכר' יהודה בערב פסח וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ביום כבלילה וליכא למיחש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק בסעודת שבת לא חיישינן כולי האי שמא יתעצל בקידוש היום: **יום** טוב שני דרבנן. ואכתי הוה מצי לשנויי דאידי ואידי איכא שהות אלא משום דכולי יומא זימניה הוא חיישינן טפי דלמא אתי למיפשע כדאמרינן פ"ק דשבת (דף י.) במנחה כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אתי למיפשע ערבית כיון דכולי ליליא זמניה לא מרתת ואתי למיפשע ואין לומר משום דהתם ליליא זמן שינה וחיישינן טפי דל"ל ההוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעצל בה טפי מנטילת לולב דמכי אגבהיה נפק ביה: **מדקתני מי שבא בדרך.** תימה בסוף פ' תפלת השחר (ברכות דף ל. ושם) אמרי' השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ביום טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חיישינן ומייתי בהולך בתוך התחום למקום שבא חכם ועוד דהתם קתני השכים לצאת לדרך שמביאו הולך לקראת חכם ונוטל לולב קודם שיצא אבל הכא קתני מי שבא בדרך וכשיכנס בביתו נוטל לולב משמע שממקום רחוק בא לביתו: **מי** שהיה עבד ואשה. משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא אע"ג דבהלל דליל פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור: **ותהי לו מאירה.** אלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחין כאלה כן פי' בקונטר' ועל אשתו ובניו מברכין לו בגמרא היה לו לפרש כן דמתני' מיירי בלא למד שמקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים ומשום דמבזה במה שאלו מברכין לו בלאו בני חיובא נינהו המקרין אותו קלייט ליה דהא בגדול מקרא אף על פי שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לחודיה ותבא לו מאירה לעבד ואשה נמי לא מיחייבי בהלל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא: **באמת אמרו בן מברך לאביו.** אין זה מענין משנתינו ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) רולה לדקדק מכאן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחריה ידי חובתן ופריך קטן מיכא[1] למימר דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן [2] דברכת המזון דאורייתא דדלמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מצטרפות לזימון כדתנן פרק שלשה שאכלו (שם דף מה.) אין מוציאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה:

הלכתא

מאי קושיא דלמא הא דאורייתא והא דרבנן. תימה והרי קידוש היום דאורייתא כדאמרי' פ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע ברייש נזיר (דף ג:) שהוא מדרבנן אין הוא מדרבנן דדרים לאסור על היין מצוה כיין הרשות וקאמרינן מאי היא קידושא ומבדלתא מושבע ועומד הוא ומשני קידוש עצמו דאורייתא ואפ"ה א"ר יוסי ברייש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מפסיקין ופסקינן התם הלכה כר' יוסי בע"ש וכר' יהודה בערב פסח וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ביום כבלילה וליכא למיחש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק בסעודת שבת לא חיישינן כולי האי שמא יתעצל בקידוש היום: **יום** טוב שני דרבנן. ואכתי הוה מצי לשנויי דאידי ואידי איכא שהות אלא משום דכולי יומא זימניה הוא חיישינן טפי דלמא אתי למיפשע כדאמרינן פ"ק דשבת (דף י.) במנחה כיון דקביעא ליה זימנא מירתת ולא אתי למיפשע ערבית כיון דכולי ליליא זמניה לא מרתת ואתי למיפשע ואין לומר משום דהתם ליליא זמן שינה וחיישינן טפי דל"ל ההוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעצל בה טפי מנטילת לולב דמכי אגבהיה נפק ביה: **מדקתני מי שבא בדרך.** תימה בסוף פ' תפלת השחר (ברכות דף ל. ושם) אמרי' השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ביום טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חיישינן ומייתי בהולך בתוך התחום למקום שבא חכם ועוד דהתם קתני השכים לצאת לדרך שמביאו הולך לקראת חכם ונוטל לולב קודם שיצא אבל הכא קתני מי שבא בדרך וכשיכנס בביתו נוטל לולב משמע שממקום רחוק בא לביתו: **מי** שהיה עבד ואשה. משמע כאן דאשה פטורה מהלל דסוכות וכן דעצרת וטעמא משום דמצוה שהזמן גרמא היא אע"ג דבהלל דליל פסחים משמע בפרק ערבי פסחים (דף קח.) דמחייבי בד' כוסות ומסתמא לא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהם הלל ואגדה שאני הלל דפסח דעל הנס בא ואף הן היו באותו הנס אבל כאן לא על הנס אמור: **ותהי לו מאירה.** אלא למד ואם למד תבא לו מאירה שמבזה את קונו לעשות שלוחין כאלה כן פי' בקונטר' ועל אשתו ובניו מברכין לו בגמרא היה לו לפרש כן דמתני' מיירי בלא למד שמקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים ומשום דמבזה במה שאלו מברכין לו בלאו בני חיובא נינהו המקרין אותו קלייט ליה דהא בגדול מקרא אף על פי שאין עונין אחריו אלא הללויה דנפיק בשמיעה לחודיה ותבא לו מאירה לעבד ואשה נמי לא מיחייבי בהלל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא: **באמת אמרו בן מברך לאביו.** אין זה מענין משנתינו ולא מייתי ליה אלא אגב גררא דתבא לו מאירה דהכא לא איירי במקרא אותו דבפ' מי שמתו (ברכות דף כ: ושם) רולה לדקדק מכאן דנשים חייבות בברכת המזון דאורייתא מדמוציאה אחריה ידי חובתן ופריך קטן מיכא[1] למימר דאורייתא אלא הב"ע דאכל שיעורא דרבנן ומפיק דרבנן ובתוספתא קתני גבי ברכת המזון דאין אשה ועבד וקטן מוציאין את הרבים ידי חובתן ואיכא לאוקומי כשאכל שיעורא דאורייתא ואין יכול לדקדק מכאן [2] דברכת המזון דאורייתא דדלמא לא הוי דאורייתא כיון דאין מצטרפות לזימון כדתנן פרק שלשה שאכלו (שם דף מה.) אין מוציאות אע"פ שהאיש מוציאן שאני איש דחשיב טפי אי נמי משום דרבים זילא בהו מלתא דהרי מגילה דנשים חייבות בה ופירש בה"ג דאין נשים מוציאות את הרבים ידי חובתן במגילה:

הלכתא

מסורת הש"ס

[1] [קדושין ל. פא.], ב) [מגילה כ:], ג) שבת ט:, ד) [פסחים קיט.], ה) ברכות כ:, ו) [ל"ל כפול], ז) [נדל"ל מי מיכא], ח) גי' ר"מ ואינו יכול לדקדק מכאן דאין חייבות בבהמ"ז דאורייתא דדלמא חייבות דאורייתא אלא כיון דאין מצטרפות.

גליון הש"ם

גמ' אמר רבא מאי קושיא. כעין זה יבמות דף קח ע"ב:

מוסף רש"י

שהרי תנופה שירי מצוה היא. אלא מעכבת כפרה ולא עיקר מצוה היא, כדאמרינן בפרק שתי מדות (מנחות לג:) שאם עשה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר (מנחות סב.). **לכפול.** כל ההלל (פסחים קיט:). **בן.** קטן, **מברך.** ברכת המזון, **לאביו.** אם אין אביו יודע לברך (ברכות כ:).

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פ"ז מהל' לולב הלכה י סמג עשין מד טוש"ע או"ח סי' תרנב סעיף ב:

פה ב ג מיי' פ"ג מהל' מעשה הלכה יד טוש"ע א"ח סי' תכב סעיף ג:

פו ד מיי' פ"ה מהל' ברכות הלכה טו סמג עשין מז:

רבינו חננאל

מתני' מי שבא בדרך ואין בידו לולב, כשיכנס לביתו נוטלו על שלחנו בו'. אלמא מפסיק סעודתו ונוטל. איני והתנן בשבת בפרק ראשון לא יכנס לאכול סמוך למנחה עד שיתפלל, וקתני אם התחילו אין מפסיקין. ושנינן אי איכא שהות ביום כדי לאכול ולגמור סעודתו ואחר כך מתפלל, אינו מפסיק. ואם אין שהות ביום מפסיק. ומתני' בדליכא שהות ביום. **ואתא** רבא ושני שנויא אחרינא, ואמר לא שני לן בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן, הלא בהדיא שנינו מפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפלה. הלכך לולב דמדאורייתא מפסיק, תפלה דרבנן לא מפסיק. אלא מתני' היא גופא קשיא, קתני כשנכנס לביתו נוטלו על שלחנו, אלמא מפסיק, והדר תני לא נטל שחרית יטול בין הערבים, אלמא לא מפסיק בשחרית. **ומשני** רב אשי לאשורי לולב לתפלה, ואמר לכתחילה איבעי ליה לאפסוקי, ואי לא מפסיק יטול כל היום. אי הכי קשיא הכא קתני יטול על שלחנו אלמא מפסיק, והתם קתני אם התחילו אין מפסיקין לכתחלה, [א]לא לעולם כדאמרינן, הא דאיכא שהות ביום אין מפסיקין ואי ליכא שהות ביום מפסיקין. ומתני' נמי הכי קתני אין שהות ביום יטול על שלחנו, אלמא מפסיק, ואם יש שהות ביום אינו מפסיק, שאם לא נטל שחרית יטול בין הערבים שכל היום כשר ללולב. (משני) [דלשוויי] הא דלולב דאורייתא ותפלה מדרבנן, לא מצית אמרת, מדקתני מי שבא בדרך אלמא מתני' בשאר הימים דמדרבנן היא, דאי ס"ד ביום טוב ראשון שהוא מן התורה, כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו', מי שרי לסגויי באורחא, אלא ש"מ (דמדרבנן בשאר הימים נינהו) [בשאר הימים דמדרבנן נינהו]. **מתני'** מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו ועונה אחריהן מה שהן אומרים כו'. אמר רבא